

Pohjaslahden vuosituhatnet pähkinänkuoressa

Mänttä-Vilppulan Pohjaslahden kylä (vuosina 1941–1972 Ruovedestä irtautunut itsenäinen kunta) sijaitsee Tarjanneveden pohjoisrannalla. Tarjannevesi on Näsijärven vesistön solmu-kohta, jossa ja jonka tuntumassa kohtaavat Ähtärin, Pihlajaveden ja Keuruun reitit. Tarjan-teella on ollut vesiliikennettä vuosituhatnia. Pohjaslahden historian kulku on ollut olen-naisesti sidoksissa vesireittien merkitykseen kulkuväylinä. Vesistöjen runsaus ja maaston suuret korkeuserot ovat mahdollistaneet koskivoiman käytön.

Esihistoriaa

Kivikauden (n. 8400–1500 eKr.) asuinpaikat:

- Niemelä (n. 8000–7000 eKr.) Taivaljärven pohjoisrannalla
- Sirola (n. 5500–5000 eKr.) Tarjanneveden Liettyänniemessä
- Kankaanlahti (ajoittamaton) Majajärven etelärannalla

Lapinrauniot eli munkkilaisten muurit:

Tarjanneveden rantakallioilla sijaitsevat sisämaan vaeltavan pyyntikansan, muinaisten lappalaisten, kiviröykkiöhaudat

- Pöykkysaaren eli Munkholman kolme kiviröykkiötä, joista vanhin on ajoitettu pronssikaudelle (n. 1500–500 eKr.). Saari tuli tunnetuksi Z.Topeliuksen Maamme-kirjassaan (1875) kertomista jättiläis- ja munkkitarinoista.
- Nuijanniemen hautaröykkiö, radiohiiliajoitus v. 262–420 jKr: röykkiöstä on löydetty kaksi pronssirengasta, poltettua luuta, 50 asbestikeramiikan palasta, rautaesineiden muruja ja oletettu nuolenkärjen ruoto. Pohjaslahti-Seura on adoptoinut hoidettavakseen muinaisen haudan.

Saamenkielinen paikannimistö sekä

lappalaisiin liittyvä **perimätieto**, esim.

Pieskansaari, Puolanganniemi, Lapinniemi, Kotalahti, Kotaniemi, Pyhävuori. Tarjanteen nimi lienee ikivanha. Vanhimmat asiakirjatiedot ovat 1500-luvulta. Nimi edustanee sellaista (suomen ja lapin sukuista) kielimuotoa, josta ei vielä ole riittävästi tietoa.

Pöykkysaaren rantakallion lapinraunio. Kuva Ritva Maijo

Nuijanniemen pronssirengaat. Kuva Matti Huurteen artikkelista ”Munkkilaisten muurit eli munkkien rauniot” Ruoveden Joulussa 1970.

Vuosituhatnen viimeinen auringonlasku Tarjanteella 30.12.1999.

Keskiajalta 1600-luvulle

Keskiajalta 1500-luvulle Pohjaslahden alue oli **Lempäälän, Vesilahden ja Pirkkalan** talonpoikien erämaita ja kalavesiä.

Vuosi 1536: Tampereen pohjoispuolisen Pirkkanmaan **ensimmäinen** pysyvä **asukas** oli **pohjaslahtelainen, savolaislähtöinen Paavali Makkonen**.

Vuonna 1636 **Vehkakosken mylly** oli laajan Vanhan Ruoveden eniten veroa maksava mylly.

1800-luku

Pohjaslahtelaissyntyinen valtiopäivämies **Aukusti Mäkipeska** (1812 – 1887) toimi autonomisen Suomen säätyvaltiopäivillä talonpoikaissäädyn puhemiehenä vuosina 1863-64, 1867 ja 1872.

Vehkakosken saha vuosina 1878–1916 oli valtakunnallisesti ns. keskisuuri saha. Sen toimiessa Pohjaslahden asukasluku oli suurimmillaan, yli 2000 henkilöä. Vuonna 1905 nousi Tarjanteen rannalle sahanomistajien kartanomaisen huvila, valkoinen Vehkalinna torneineen ja pitsikoristeineen. Siellä vietettiin loisteliasta elämää, johon kuuluivat juhlat, viini, ratsut ja huviretket huipennuksenaan paikkakuntaa kohauttanut kolmiodraama! Kuolinisku sahan toiminnalle oli lautatarhan palo 16.6.1915.

Vehkakosken saha vuonna 1902 W. Haggrenin maalauksen mukaan.
Taulun omistaa Niina Virtanen.

1900-luku

Pohjaslahti irtautui Ruovedestä **itsenäiseksi seurakunnaksi** vuonna 1927 ja **itsenäiseksi kunnaksi** vuonna 1941.

1900-luvun ensimmäiset vuosikymmenet olivat Pohjaslahdella sisävesilaivojen aikaa. Tampereen ja Virtain välillä liikennöivät höyrylaivat **Pohjola** (1905–1976) ja **Tarjanne** (vuodesta 1908) poikkisivat aamuin illoin lukuisissa Pohjaslahden laivalaitureissa. Käsite ”Runoilijan tie” syntyi 1950-luvun alussa.

1950-luvulla **Salussärkkä**, kahden kilometrin mittainen järveä halkova harju, valittiin **Hämeen läänin kauneimmaksi luonnonmaisemaksi**.

Vuonna 1973 Pohjaslahti liittyi **Vilppulan ja Virtain kuntiin**. Asukkaita oli tuolloin noin 1000.

Vuonna 2009 Pohjaslahti valittiin **Pirkanmaan vuoden kyläksi**. Asukkaita oli noin 300.

Vuonna 1932 valmistui arkkitehti Kauno Kallion suunnittelema Pohjaslahden kirkko, joka edustaa tanskalaistyylistä kirkkorakennusarkkitehtuuria ja on osa valtakunnallisesti merkittävää rakennettua kulttuuriympäristöä.
Kuva Leena Salunen.

*Teksti: Ritva Maijo
Taitto: Leena Salunen*